

Намоздаги хушъу

07:48 / 01.08.2017 9435

Савол:

Ҳазрат! Намоз укиётган вақтимда иложи борича хушъу билан укишга ҳаракат қиламан лекин буни ҳар доимхам эплай олмайман нималарнидир уйлаб баъзида адашибхам кетаман. Бошка нарсаларни уйламасликка қанча ҳаракат қилмай барибир ҳаёл олиб кетиб қоладим. Ҳазрат намозларимни беҳато хушъу билан укишни жудаям хохламан. Бунинг учун нима қилсам бўлади илтимос, ёрдам берин!?

Жавоб:

[Шайх Муҳаммад Содиқ Муҳаммад Юсуф](#)

Намозда хушъу

Намознинг фарз, вожиб ва суннатлари борлиги маълум. Шунингдек, намознинг руҳи ҳам бўлиб, у ният, ихлос, хушъу ва қалб ҳозирлигидан иборат.

Аввал ҳам таъкидлаб ўтилганидек, хушъу қўрқув билан сукунатнинг бирга қўшилганидир.

Намознинг ҳаёти ва ички одобларидан бири хушъудир. Айнан хушъу орқали намоз ички покланиш омилига айланади. Хушъули намозгина қалбни пок-лаш ва ахлоқни сайқаллашга хизмат қилади.

عَجْرًا عَوْسًا لِسَانًا لِمُعَفْرِي أَمْ لَوْ أَلَقَ لَلْجَلَلِ لَوْ سَرَّ أَنْ تَسْوَ وَأَنْبِ دَادَشْ نَعِ
يُنَارَبَّ طَلَا

Шаддод ибн Авс розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Ердан энг аввал кўтариладиган илм хушъудир», - дедилар».

Тобароний ривоят қилган.

Хушъу илм бўлиши билан бирга, нажот топувчиларнинг аломати ҳамдир.

Аллоҳ таоло «Муъминун» сурасида:

«Батаҳқиқ, мўминлар нажот топдилар. Улар намозларида хушуъ қилувчилардир», деган (1-, 2-оятлар).

Маълумки, хушуъ қалбга оид амалдир. Хушуъли қалб тузук, хушуъсиз қалб бузуқдир. Қалбнинг бузуқлиги ва тузуклигига қараб инсоннинг ўзининг бузуқ ёки тузуклиги белгиланади.

تَحَلَّصَ إِذِ الْعِصْمِ دَسَجَ لِي فَنَوَّالَ أَلْأَقْرَبِيَّ لِلنَّعْرِ رِيَّ شَبَّ نَبْنَامُ غَلَّ لِلنَّعْرِ
هُسْمُ خَلَّ أَوَّارُ بَلَقُ لِي هَوَّالُ هَلْ كُ دَسَجَ لِي دَسَفَ إِذِ الْهُلْ كُ دَسَجَ لِي حَلَّصَ

Нўъмон ибн Башир розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Огоҳ бўлингким! Албатта, жасадда бир парча гўшт бордир. Қачон у солиҳ бўлса, жасаднинг ҳаммаси солиҳ бўлур. Қачон у бузуқ бўлса, жасаднинг ҳаммаси бузуқ бўлур. Огоҳ бўлингким! Ўша нарса қалбдир», - дедилар».

Бешовлари ривоят қилишган.

تَوَلَّصَ سُومَخُ لِقُوقِي رَهَلَلِ لُوسَرُتْ عَمَسِيَّ نَأَقَ تِيَّ حَبَانُ صِلَّ نَبْ هَلَلِ دَبَّ عَن
نُوعُ وَكُرَّمَتْ أَوْ نَهَتْ قَوْلُ نُهَالِ صَوُّ نُهْءُ وُضُو نَسْحَ أَمَّ لَجَّ وَزَعُ هَلَلِ نُهْضَرَّتْ فَا
هَلَلِ لَعُ هَلَّ سِيَّ لَفْ لَعُ فَيَ مَلْ نَمُو هَلَّ رَفْعِي نَأْدَعُ هَلَلِ لَعُ هَلَّ نَأَكُ نُهْغُوشُ حَ وَ
يئِئِاسُ نَلَّ أَوْ دُوَادُ وَبَأْ هَوَّارُ هَبَّ دَعُ عَاشُ نَأْوَ هَلَّ رَفْعَ عَاشُ نَأْوَ دَعُ

Абдуллоҳ ибн ас-Сунобиҳий розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Мен Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг: «Банда беш вақт намозни ўз вақтида, рукуъни ва хушуъни жойига келтириб ўқиса, Аллоҳнинг зиммасида уни мағфират қилиш аҳди бўлур. Ким қилмаса, унга Аллоҳнинг зиммасида аҳд бўлмайди. Хоҳласа, мағфират қилади, хоҳласа, азоблайди», деганларини эшитганман», деди».

Абу Довуд ва Насайй ривоят қилишган.

حَلَّ لِي زِيَّ زَأْ هَرَّصَ يَفَوَّ يَّ لَصُيَّ رَهَلَلِ لُوسَرُتْ يَأْرَ أَلْأَقْرَبِيَّ هَبَّ نَعْرِ فَرَطُمُ نَعْرِ
نَنَّ سَلَّ بَأْ صَأْ هَوَّارُ هَأَكُ بَلَّ نَمَّ لَجَّ رَمَلَّ وَ أ

Мутаррифдан, у отасидан ривоят қилади:

«Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васалламнинг намоз ўқиётганларини кўрдим. Кўксиларидаги йиғидан тегирмоннинг ёки

қозоннинг овозига ўхшаш овоз чиқиб турар эди».

«Сунан» эгалари ривоят қилишган.

Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи васаллам энг аъло намозхон бўлиб, намоз ўқишни бошқаларга таълим берганлар. Намоз нималигини ҳаммадан яхши англаб етганлар. Ул зот соллаллоҳу алайҳи васаллам қачон намоз ўқисалар, хушуъ ва хузуъини жойига қўйиб ўқиганлар.

Бу ривоятдан кўриниб турибдики, Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи васаллам қачон намоз ўқисалар, хавф олиб, йиғи тутар ва кўксиларидан тегирмон ёки қозоннинг қайнашига ўхшаш овоз эшитилиб турар экан.

У кишининг умматлари ичида ҳам хушуъ-хузуъни жойига қўядиганлари кўп бўлган.

Абдуллоҳ ибн Зубайр розияллоҳу анҳу намоз ўқиса, хушуъдан, қотган таёққа ўхшаб қолар эди. Сажда қилганида чумчуқлар уни девор ҳисоблаб, устига қўнар эди. Бир куни Каъбанинг Ҳатийм тарафида намоз ўқиётганида, тош тушиб, кийимининг бир томонини узиб кетганда ҳам сезмаган.

Маймун ибн Мехрон розияллоҳу анҳу айтади: «Муслим ибн Ясори намозда у ёқ бу ёққа қараганини ҳеч кўрмадим. Бир куни у масжидда намоз ўқиётганида масжиднинг бир томони ағдарилиб, бозордаги одамлар ҳаммаси қочиб кетган, аммо у сезмай намозини ўқийверган».

Урва ибн Зубайр розияллоҳу анҳунинг оёғига қорасон касали тушди. Табиблар оёқни сонидан кесиб ташланмаса, дард бутун танага тарқаб, ҳалокатга олиб келади, деган қарорга келишди. Урва ибн Зубайр розияллоҳу анҳу: «Ундоқ бўлса, кесиб ташланглар», деди.

Табиблар: «Бунинг учун сизга банж беришимиз керак», дейишди. У киши: «Банж ҳаром, уни истеъмол қилмайман», деди.

Табиблар: «Ундоқ бўлса, оёқни сонингиздан кесиб ташлашнинг иложи йўқ», дейишди.

Урва ибн Зубайр розияллоҳу анҳу: «Иложи бор. Сиз асбобларингизни тайёрланг. Мен намоз ўқийман. Бир маромга етиб, баданим титрай бошлаганда, билганингизни қилаверинг, ҳеч нарса бўлмайди», деди.

Кейин у киши намозга турди. Бадани титрай бошлади. Табиблар ўша даврнинг услуги ила қорасон тушган оёқни сонидан кесишди. Сўнгра кесилган сонни қайнаб турган ёғга солиб, оқаетган қонни тўхтатганларида, Урва розияллоҳу анҳу намозни тугатиб, ҳушидан кетди.

Намозда қалб ҳозирлиги

Намозда қироат, зикр, муножот ва бошқа амаллар бор. Агар қалб ҳозирлиги бўлмаса, қироат, зикр ва муножотлардан кўзланган мақсад ҳосил бўлмайди. Шунинг учун ҳам, қалб ҳозирлиги намознинг ҳаёти ва ички одобларидан бири саналади.

«Қалб ҳозирлиги» деганда қалбнинг машғул бўлиб турган нарсасидан ўзгаларидан фориғ бўлиши англанади. Намоз ўқиб турган кишининг қалбида намоздан бошқа нарса бўлмаса, қалби ҳозир бўлган бўлади.

Қалбнинг ҳозир бўлиши ҳимматга боғлиқдир. Киши бирор ишни муҳим деб билса ва унга керакли аҳамият берса, қалби ўша иш учун ҳозир бўлади. Намозда қалб ҳозир бўлиши учун барча аҳамият ва ҳимматни намозга қаратиш лозим бўлади. Охиратга иймоннинг кучли ёки кучсизлигига қараб, ҳиммат ҳам кучли ёки кучсиз бўлади. Намозда қалби ҳозир бўлмаган одам иймони кучсизлигини билсин ва уни кучайтириш ҳаракатида бўлсин.

Намозда қалб ҳозир бўлиш омиллари

1. Талаффуз қилинаётган каломни фаҳмлаш қалб ҳозир бўлишига хизмат қиладиган омиллардан биридир. Араб тилини билмайдиганлар маъноларини ўзлаштириб олишлари лозим. Унга ҳам қодир бўлмаганлари, энг оз деганда, умумий маънони билиб, талаффуз қилинаётган нарсанинг нима эканини имкони борича билиб турсалар, яхши бўлади. Бунинг учун зеҳни жамлаб, хаёлни олиб қочадиган нарсалардан узилиш керак бўлади. Хаёлни олиб қочадиган нарсалар ташқи ва ичкига бўлинади.

Ташқиси қулоқ ва кўзни машғул қиладиган нарсалардир. Бу нарсалардан узилиш қиблага яқин туриш, сажда қиладиган ерига назар солиб туриш,

нақшинкор жойлардан четланиш ва хаёлини олиб қочадиган нарсаларни йўқотиш билан ҳосил бўлади.

لَا تَقُوفُ الْمَرْءَ أَلَمَ صَيْمَخٍ فِي لَيْلٍ صَبَّ النَّوْءُ نَاحِيَةَ شَيْءٍ عَنَّا
عُتِّقَ لَهَا أَوْ رَوَى نَجْبًا أَبْيَنُوتْ أَوْ مَهَجَ بِيَابَ لَيْلٍ أَوْ بَدَا وَدَهْمَ الْمَرْءِ يُنْتَلَعُ شِ

Оиша розияллоҳу анҳодан ривоят қилинади:

«Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи васаллам аломатлари бор хомийсада намоз ўқидилар ва: «Бунинг белгилари мени машғул қилиб қўйди. Уни Абу Жаҳмга олиб бориб беринглар ва менга унинг анбижонийятини олиб келинглар», - дедилар».

Учовлари ривоят қилишган.

Хаёлни олиб қочадиган ички нарсалар ташқиларидан кўра кучли бўлади. Бу нарса, кўпинча, дунёнинг ғамига ботган одамларда бўлади. Бундай одамнинг фикри бир ерда турмайди. Агар кўзини юмиб олса ҳам, фойда бермайди.

Бу ҳолатни муолажа қилиш учун қаттиқ уриниш керак бўлади. Намозга яхшилаб тайёргарлик кўрилади. Барча машғул қиладиган ишларини битиради. Қалбининг холий бўлиши учун ҳаракат қилади. Ўзига ўзи охиратни эслатади. Аллоҳ таолонинг кўриб турганини эсга олади. Намозда дунё ташвишларидан бирортасини хаёлига келтирмасликка ҳаракат қилади.

Омир ибн Абду Қайс раҳматуллоҳи алайҳига: «Намоз пайтида нафсинг сенга бу дунё ишларидан бирортасини айтадими? » дейилганда, «Бундан кўра баданимнинг турли тарафидан найза кириб, ичимда тўқнашгани яхшироқ», деб жавоб берган экан.

Албатта, дунё муҳаббатини қалбдан узиб қўйиш қийин иш. Уни бутунлай йўқотиш ундан ҳам қийин. Аммо, имкони борича, намозда дунё муҳаббатидан четланишга ҳаракат қилиш керак.

2. Аллоҳнинг таъзими ва ҳайбати ҳам қалб ҳозир бўлишига хизмат қиладиган омиллардандир.

Аллоҳнинг таъзими У зотни улуғлаш ва азаматини ҳис қилишни ўрганиш ила юзага келади. Шу билан бирга, нафсининг ҳеч нарсага арзимаслигини билиш билан ҳам бўлади. Ҳайбат эса, улуғлашдан келиб чиққан хавфдир. Намозда доимий равишда Аллоҳ таолонинг азаматини ҳис этиб, У зотнинг

хайбатини сезиб турган одамнинг қалби, албатта, ҳозир бўлади.

3. Умидворлик ҳам қалб ҳозир бўлишига хизмат қиладиган омиллардандир. Одатда, умидворлик кўрқувдан устун турадиган ҳолат бўлади. Намозхон одам ўқиган намозининг савобидан умидвор бўлиши лозим.

Намозга оид амалларда

қалб ҳозирлиги

رَأَتْ أَنْ مَنَ نِيْلَ حُجْمِ الْغَمِّ أَيْ قَوْلِ مَوِيَّ وَنَوَّعُ دِي يَتَمُّ أُنْ لِقَاقِ رِيْبِنَ لِنَعَةِ رِيْرِيْرُهُ يَبْأَنَعِ
دُوَادَ أَبَا الْإِسْمَ حُلُّهُ أَوْ لَغْفَيْ لَفُهُ تَرُغَلِي طِيْنًا مَكْنَمَ عَاطَتْ سَا نَمَفَءُ وُضُوْلًا

Абу Ҳурайра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи васаллам:

«Албатта, умматим қиёмат куни тоҳаратнинг асаридан пешоналари оппоқ ва оёқ-қўлларида нур таралиб турган ҳолларида чақирилурлар. Бас, сиздан ким ўз пешонасидаги қашқасини узайтиришга қодир бўлса, шуни қилсин», - дедилар».

Бешовларидан фақат Абу Довуд ривоят қилмаган.

هُوَ وَ لَسَعَفُ نَمُؤْمَلِ وَأَمْلَسُ مَلِ الْبَعْلُ الضَّوْتِ إِذْ لِقَاقِ رِيْبِنَ لِنَعَةِ رِيْرِيْرُهُ يَبْأَنَعِ
لَسَعَفِ إِذْ إِفِءَامَلِ رُطْقِ رِخْ آ غَمِّ وَأَمْلَسُ مَلِ الْبَعْلُ الضَّوْتِ إِذْ لِقَاقِ رِيْبِنَ لِنَعَةِ رِيْرِيْرُهُ يَبْأَنَعِ
إِذْ إِفِءَامَلِ رُطْقِ رِخْ آ غَمِّ وَأَمْلَسُ مَلِ الْبَعْلُ الضَّوْتِ إِذْ لِقَاقِ رِيْبِنَ لِنَعَةِ رِيْرِيْرُهُ يَبْأَنَعِ
يَتَحِءَامَلِ رُطْقِ رِخْ آ غَمِّ وَأَمْلَسُ مَلِ الْبَعْلُ الضَّوْتِ إِذْ لِقَاقِ رِيْبِنَ لِنَعَةِ رِيْرِيْرُهُ يَبْأَنَعِ
يَتَحِءَامَلِ رُطْقِ رِخْ آ غَمِّ وَأَمْلَسُ مَلِ الْبَعْلُ الضَّوْتِ إِذْ لِقَاقِ رِيْبِنَ لِنَعَةِ رِيْرِيْرُهُ يَبْأَنَعِ

Яна ўша кишидан ривоят қилинади:

«Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи васаллам айтадилар: «Вақтики, муслмон ёки мўмин банда тоҳарат қилса, бас, у юзини ювганда ўша сув ёки ўша сувнинг охирги қатраси ила унинг икки кўзининг назари орқали қилган хатолари юзидан тўкилади. Вақтики, икки қўлини ювса, ўша сув ёки ўша сувнинг охирги қатраси ила унинг икки қўли билан қилган хатолари тўкилади. Вақтики, икки оёғини ювса, ўша сув ёки ўша сувнинг охирги қатраси ила икки оёғи билан юриб қилган хатолари тўкилади. Шундоқ қилиб, у гуноҳлардан пок бўлиб чиқади».

لُوقَي يَدْبَعُ يَلَعِ يَنْتَأُ؛ لَجَّ وَزَعُ هَلَلُ لُوقَي {مِيحَّرِلْ لَانْمَحَّرِلْ}؛ دُبْعُ لُوقَي يَدْبَعُ
كَيْلِي {دُبْعُ لُوقَي يَدْبَعُ يَنْدَجَمُ؛ لَجَّ وَزَعُ هَلَلُ لُوقَي {نِيْدَلْ مَوِيْ لِكَلْ أَمْ}؛ دُبْعُ لُوقَي
لُوقَي لَأَسْ أَمْ يَدْبَعُ لَو يَدْبَعُ نِيْبَوِيْ نِيْبُؤَيْ أَلْ هَدَفُ {نِيْعَتْسَنَ كَيْلِي أَوْ دُبْعَنَ
بُؤْضُ عَمَلْ رِيْعُ مَهْمُ يَلَعُ تَمْعَنُ أُنِيْدَلْ طَارِصَمَ يِقْتَسُمُ لَطَارِصَلْ أُنْدَهَا}؛ دُبْعُ لُوقَي
يِيْئِئْسَنُ لْ هَاوَرُ لَأَسْ أَمْ يَدْبَعُ لَو يَدْبَعُ لَأْ أَلْ وَهَفُ {نِيْلْ لَأْضَلْ لْ أَلْ وَ مَهْمُ يَلَعُ

«Аллоҳ таоло айтади: «Намозни Ўзим билан бандам орасида иккига бўлганман, ярми Менга, ярми бандамга ва бандамга сўраган нарсаси.

Агар банда: «Алҳамду лиллааҳи роббил аъламин» деса, Аллоҳ: «Бандам менга ҳамд-шукр айтди», дейди.

Банда: «ар-Роҳманир Роҳийм», деса, Аллоҳ: «Бандам менга сано - мақтов айтди», дейди.

Банда: «Малики явмиддийн», деса, Аллоҳ: «Бандам мени улуғлади», дейди.

Банда: «Ийяка наъбуду ва ийяка настаъийн», деса, Аллоҳ: «Бу мен билан бандам орасидаги нарса, бандам нимани сўраса, бераман», дейди.

Агар банда: «Иҳдинас-сиротал мустақийм, сироталлазийна анъамта алайҳим ғойрил мағзуби алайҳим ва лаззоллийн», деса, Аллоҳ: «Бу бандамга хос, сўраганини бердим», дейди».

Салафи солиҳлардан намозда қироат маъносини ҳис этиб ҳушидан кетиб ёки ҳаётни тарк этиб йиқилганлар бўлган.

Намозхон рукуъда тавозуъни, саждада хору зорликни ҳис этиб туриши зарур. Шунингдек, намоздаги тасбиҳ, такбир ва барча дуоларни ҳам чин қалбдан, бутун вужуд ила ҳис этиб ўқиш, маъноларини уқиш ва намоздаги мана шу ҳолатларни ҳаётда ҳам сақлаб яшашга ҳаракат қилмоқ лозим.

Расулуллоҳ соллаллоҳу алайҳи васаллам ва салафи солиҳларимиз намозда қалбнинг ҳозир бўлмаслигини айб санаганлар.

بِتُّكَ أَمْ وَفَرَّصْتَنِي لِيُحَرِّلْنَا؛ لُوقَي رَهَلَلْ لُوقَي رُتَعَمَسُ؛ لَأَقْرِسْ أَيْدِيْ نَبْرَامَعُ نَع
أَهْفُصْنُ أُهُتْلُثُ أُهُغْبُرُ أُهُسُمُخُ أُهُسُدُسُ أُهُغْبُسُ أُهُنْمُثُ أُهُغُسُتُ وَتَالَصُ رُشْعُ أَلْ هَلْ
دُوَادُ وَبَأُ هَاوَرُ

Аммор ибн Ясир розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Пайғамбар соллаллоҳу алайҳи васаллам: «Албатта, бир одам (намозидан) турганда, унга унинг ўндан бири, тўққиздан бири, саккиздан бири, еттидан бири, олтидан бири, бешдан бири, тўртдан бири, учдан бири ёки ярмигина ёзилган бўлади», - дедилар».

Абу Довуд ривоят қилган.

Ушбу ҳадиси шарифдан намоз билан намознинг фарқи борлиги, ҳатто қабул бўлган намозлар орасида ҳам фарқ бўлиши кўриниб турибди.

Ҳамма ҳам намоз ўқийверади, аммо ўша намозга Аллоҳ таоло томонидан бериладиган ажр намозхоннинг ихлоси ва хушуъ-хузуъига қараб берилар экан. Хушуъ-хузуъни, ихлосни жойига қўйган одам намоз учун белгиланган савобнинг ҳаммасини олар экан. Хушуъ-хузуъ ва ихлос камайган сари бериладиган савоб ҳам ярим, учдан бир, тўртдан бир, ўндан бир бўлиб камайиб кетаверади.

Муоз ибн Жабал розияллоҳу анҳу: «Ким намозда туриб қасд ила ўнгида ва чапида ким турганини билса, намози намоз эмас», деган.

Абдул Воҳид ибн Зайд раҳматуллоҳи алайҳи шундай дейди: «Уламолар банда намозидан қанчасини эсида сақласа, шунчаси уники бўлишига ижмў қилишган».

Баъзи мухлис кишилардан қуйидагилар ривоят қилинади: «Бир киши ўғлига: «Масжиддан шом намозини ўқиган намозхонларни бошлаб келгин, уларга эҳсонимиз бор», дебди. Ўғил намоздан кейин масжид дарвозасидан чиқаётганлардан имом «Фотиҳа»дан кейин қайси сурани ўқиганини сўраб, тўғри айтганларни бошлаб келибди. Отаси меҳмонлар озлигининг сабабини сўраса, «Ўзингиз шом намозини ўқиганларни бошлаб кел», деган эдингиз, менимча фақат шулар ўқишди», деб жавоб берибди.

Албатта, бу ўлчовлар тақво юзасидан бўлган ўлчовлардир. Аммо фатво юзасидан бошлаш такбирини айтганда қалби ҳозир бўлиб, намоз ўқиган кишининг фарзи адо бўлади.

Хулоса қилиб айтадиган бўлсак, қалб ҳозирлиги намознинг руҳидир. Буни ҳеч қачон унутмаслик лозим.